

SMJERNICE ZA DIGITALNU INKLUZIJU RANJIVIH DRUŠTVENIH SKUPINA

Uvod

Pojam digitalne pismenosti objedinjuje dvije kompetencije iz [Preporuka Vijeća](#) Europske unije o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje od 22. svibnja 2018.

Kompetencija pismenosti

Pismenost je sposobnost prepoznavanja, razumijevanja, izražavanja, stvaranja i tumačenja pojmova, osjećaja, činjenica i mišljenja u usmenom i pisanom obliku, koristeći se vizualnim, zvučnim/audio i digitalnim materijalima u različitim disciplinama i kontekstima. To podrazumijeva sposobnost učinkovitog komuniciranja i povezivanja s drugima na primjeren i kreativan način.

Digitalna kompetencija

Digitalna kompetencija uključuje sigurnu, kritičnu i odgovornu upotrebu digitalnih tehnologija i rukovanje njima za učenje, na poslu i za sudjelovanje u društvu. Ona uključuje informatičku i podatkovnu pismenost, komunikaciju i suradnju, medijsku pismenost, stvaranje digitalnih sadržaja (uključujući programiranje), sigurnost (uključujući digitalnu dobrobit i kompetencije povezane s kibersigurnošću), pitanja povezana s intelektualnim vlasništvom, rješavanje problema i kritičko razmišljanje.

Europska komisija je zadužila Zajednički istraživački centar Europske unije za izradu **Europskog okvira digitalnih kompetencija za građane**. Najnovija verzija [DigComp 2.2](#) je ažurirana u svibnju 2022. i služi za planiranje javnih politika razvoja digitalne pismenosti, izradu alata za procjenu digitalne pismenosti, te razvoj i provedbu novih kurikuluma za digitalno obrazovanje i obuku građana. Mreža za razvoj digitalne pismenosti je lokalizirala DigComp 2.2 na hrvatski jezik, kako bi pojednostavila njegovu primjenu u hrvatskom formalnom i neformalnom obrazovanju.

DigComp definira pet područja digitalnih kompetencija: 1. informacijska i podatkovna pismenost; 2. komunikacija i suradnja; 3. stvaranje digitalnog sadržaja; 4. sigurnost i 5. rješavanje problema. DigComp razlikuje osam razina stručnosti, od osnovne koja zahtijeva pomoć i vođenje, do visoko specijalizirane i napredne, u kojoj se kreiraju rješenja za kompleksne društvene probleme.

O Mreži za razvoj digitalne pismenosti

[Mreža za razvoj digitalne pismenosti](#) je formirana s općim ciljem jačanja međusektorske suradnje i izgradnje kapaciteta dionika iz civilnog, javnog i privatnog sektora za istraživanje i razvoj digitalnog društva u Hrvatskoj. Mreža

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

provodi znanstvena istraživanja i na temelju njihovih rezultata izrađuje smjernice razvoja javnih politika u području digitalne inkluzije, digitalnog obrazovanja i digitalne transformacije rada i zanimanja.

Mreža trenutno broji 25 članica, od toga 15 organizacija civilnoga društva, 7 znanstvenih i obrazovnih ustanova te 3 regionalne i lokalne samouprave. Predstavници sva tri sektora uključeni su u online radne skupine stručnjaka Mreže koji sudjeluju u istraživanjima i pripremi smjernica kreatorima javnih politika.

Radna skupina za digitalno građanstvo

U prvoj radnoj skupini je provedeno znanstveno istraživanje na temu digitalne inkluzije starijih osoba i osoba s invaliditetom te stanovnika ruralnih sredina i otoka i ispitivanje javnog mnijenja o digitalnoj pismenosti u ruralnim sredinama

Radna skupina za digitalno obrazovanje

U drugoj radnoj skupini znanstveno su istraživani stavovi nastavnika matematike o cjeloživotnom učenju, provedena Ispitivanja potreba jačanja kapaciteta nastavnika informatike u osnovnim i srednjim školama te razvoja digitalnih kompetencija srednjoškolskih nastavnika hrvatskog jezika, stranih jezika i matematike.

Radna skupina za digitalnu transformaciju rada i zanimanja

U trećoj radnoj skupini je provedeno znanstveno istraživanje o digitalnim kompetencijama nastavnika u visokoškolskom obrazovanju, pregledno znanstveno istraživanje o digitalnoj transformaciji zdravstva te ispitivanje potreba digitalne transformacije kulturnih i kreativnih industrija.

Radna skupina za digitalne talente

U četvrtoj radnoj skupini je provedeno pregledno znanstveno istraživanje o interdisciplinarnom učenju razvojem računalnih igara i ispitivanje mišljenja studenata o digitalnim medijskim kompetencijama.

Radna skupina za digitalno istraživanje i razvoj

Peta radna skupina je otvorila R&D Lab, praktikum u kojem se eksperimentira s upotrebom audiovizualnih tehnologija u obrazovanju i osmišljavaju metode interdisciplinarnog projektnog učenja. Na Ljetnoj školi za razvoj digitalne kreativnosti obučavaju se nastavnici i volonteri za primjenu novih metodika učenja u školama.

Radna skupina za digitalni branding

Najbolji primjeri iz prakse članica Mreže za razvoj digitalne pismenosti predstavljaju se na okruglim stolovima i konferencijama Mreže. Na ovim hibridnim događanjima predstavljaju se i najbolji primjeri europske prakse članica međunarodne organizacije All Digital koja broji 81 članica iz 25 europskih zemalja.

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

U pripremi smjernica korištena je EU strategija Izgradnje digitalne budućnosti Europe, Akcijski plan za digitalno obrazovanje Europske unije, Digitalni kompas 2030 s planiranim pokazateljima uspješnosti provedbe europskih strateških ciljeva do kraja desetljeća i All Digital Manifest 2022.

Europska unija i zemlje članice usuglasile su ciljeve digitalizacije javne uprave do 2030. godine. Planirani ciljevi uključuju dostupnost 100% ključnih javnih usluga na internetu, dostupnost digitalnih zdravstvenih kartona za 100% građana u sklopu usluga e-Zdravstva i korištenje sigurnih digitalnih identiteta od strane 80% građana. 2021. godine je uveden jedinstveni format osobne iskaznice građana Europske unije na kojoj su pohranjeni identifikacijski i potpisni certifikati koji su nužni za interakciju građana s digitalnim uslugama javne uprave u sustavu e-Građani.

Prema najnovijem popisu stanovništva iz 2021. godine, udio osoba starijih od 65 godina u ukupnom stanovništvu Hrvatske je u posljednjih 30 godina udvostručen i sada iznosi 22,45%. Prema izvješću Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo iz iste godine, u Hrvatskoj živi 586.153 osoba s invaliditetom što znači da one čine 15,14% ukupnog stanovništva Hrvatske.

Mreža za razvoj digitalne pismenosti je 2021. godine provela Istraživanje o potrebama digitalne uključenosti ranjivih društvenih skupina ¹ i Ispitivanje javnog mnijenja o digitalnoj pismenosti u ruralnim sredinama ². Rezultati pokazuju da 50% ispitanika ne koristi digitalne javne usluge, a njih više od 58% zabrinuto je za privatnost svojih osobnih podataka. Samo 20,25% ispitanika misli da su građani iz njihove lokalne zajednice dobro informirani o javnim uslugama na internetu, a za njih 65% troškovi opreme i interneta su vrlo visoki. Ukoliko se ne adresiraju potrebe ranjivih društvenih skupina, digitalna će transformacija javne uprave dovesti ili do poskupljenja javnih usluga ili će velikom dijelu građana te usluge biti nedostupne.

Prema rezultatima istraživanja, 36% ispitanika izjavilo je da im internet pomaže u uključivanju u život zajednice. Među ispitanicima koji koriste digitalne javne usluge, njih 36,7% ih koriste za preuzimanja službenih obrazaca, 33,7% preuzimalo je potvrde iz službenih evidencija (COVID-19 potvrda, uvjerenja o nekažnjavanju/ prebivalištu/ boravištu), a 23,9% ih je koristilo za naručivanje zdravstvenih usluga i dobivanje zdravstvenih informacija. Mreža je provela i Ispitivanje javnog mnijenja o digitalnoj pismenosti u ruralnim sredinama sudjelovalo je 135 građana, a rezultati oba istraživanja su korišteni u izradi ovih smjernica.

¹ Istraživanje o potrebama digitalne uključenosti ranjivih društvenih skupina [POVEZNICA](#)

² Ispitivanje javnog mnijenja o digitalnoj pismenosti u ruralnim sredinama [POVEZNICA](#)

Ciljevi i preporuke:

**Podizanje javne
svijesti o
potrebama
digitalne
inkluzije**

Digitalna transformacija javne uprave je neminovan proces i sve više javnih usluga će postati dostupno isključivo putem interneta. Osobna je odgovornost svih građana naučiti koristiti digitalne certifikate kako bi mogli koristiti javne usluge u sustavu e-Građani, ali samo pod uvjetom da su pravovremeno informirani i da su imali gdje učiti. Preporuča se međusektorska suradnja na organizaciji kampanja podizanja javne svijesti o potrebama digitalne inkluzije u koje bi trebalo uključiti tradicionalne elektroničke i tiskane medije koji su i dalje važan izvor informacija starijih građana. 91% anketiranih građana se u potpunosti ili uglavnom slaže da bi svi punoljetni građani trebali znati koristiti sustav e-Građani.

**Podizanje
političke svijesti
o potrebama
digitalne
inkluzije**

Preporuča se razvoj javnih politika digitalne inkluzije svim jedinicama lokalne samouprave kojima će osigurati jačanje digitalne pismenosti i pristupačnost digitaliziranih javnih usluga svim građanima. Dizajn online sadržaja mora se pridržavati web standarda pristupačnosti koji omogućuju korištenje digitalnih javnih usluga starijim osobama i osobama s invaliditetom. 81% ispitanika se u potpunosti ili uglavnom slaže da bi razvoj digitalne pismenosti građana trebao biti jedan od strateških ciljeva razvoja lokalne zajednice.

**Razvoj mreže
centara digitalne
inkluzije**

Preporuča se korištenje postojeće javne infrastrukture knjižnica, škola, centara za kulturu i tehničku kulturu, mjesnih odbora, domova umirovljenika i sl. Tako bi se minimalizirali troškovi prostora za digitalnu inkluziju, a financijska sredstva maksimalno usmjerila u provedbu edukativnih programa. Potrebno je omogućiti udrugama koje skrbe o ranjivim skupinama otvaranje centara digitalne inkluzije. Preporuča se otvaranje centara digitalne inkluzije u svakoj općini i gradskoj četvrti. 86% ispitanika se u potpunosti ili uglavnom slaže da bi sve jedinice lokalne samouprave trebala imati centar digitalne inkluzije u kojem svi građani mogu dobiti pomoć za pristup javnim uslugama na internetu.

**Edukacija e-
facilitatora**

Preporuča se razvoj mikrokvalifikacija za e-facilitatore koji će pomagati u digitalnoj inkluziji starijih osoba i osoba s invaliditetom u centrima digitalne inkluzije. Preporuča se i razvoj volonterskog programa digitalne inkluzije u sklopu građanskog odgoja u srednjim školama. Na nastavi informatike, učenici bi stjecali vještine korištenja digitalnih javnih usluga, na nastavi građanskog odgoja bi se senzibilizirali za probleme digitalnog jaza, a u sklopu

izvanškolskih aktivnosti bi pomagali u digitalnoj inkluziji ranjivih skupina građana u svojoj lokalnoj zajednici. 32% nastavnika i 34% ravnatelja zainteresirano je za uključivanje njihove škole u volonterske programe digitalne inkluzije.

**Razvoj digitalne
pismenosti
ranjivih
društvenih
skupina**

U izradi programa razvoja digitalne pismenosti se preporuča korištenje Okvira digitalnih kompetencija za građane DigComp 2.2 kako bi se olakšala razmjena primjera dobre prakse između pružatelja usluga digitalne inkluzije u Hrvatskoj i EU. Preporuča se korištenje [MyDigiSkills](#) alata za samoprocjenu digitalnih kompetencija građana. Lokalnim se samoupravama preporuča alociranje namjenskih proračunskih sredstava za programe digitalne inkluzije te suradnja s udrugama i kulturno-obrazovnim ustanovama na provedbi projekata digitalne inkluzije financiranih iz EU fondova. 48% anketiranih građana ne koristi, a njih 40% bi željelo naučiti koristiti javne digitalne usluge.

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.